

**Goran B. Milošević
Ladin Gostimirović**

UVOD U EKONOMIJU

**VISOKA POSLOVNO TEHNIČKA ŠKOLA
DOBOJ**

**VISOKA POSLOVNO TEHNIČKA ŠKOLA
DOBOJ**

**Goran B. Milošević
Ladin Gostimirović**

UVOD U EKONOMIJU

Štampa:
SZR „Glasnik“ Doboj

Doboj, 2013.

Izdavač:
VISOKA POSLOVNO TEHNIČKA ŠKOLA

Za izdavača:
Mr Ladin GOSTIMIROVIĆ

Autor:
Goran B. MILOŠEVIĆ
Ladin GOSTIMIROVIĆ

Recenzent:
Prof. dr Dušan BOBERA

Urednik:
Mr Ladin GOSTIMIROVIĆ

Lektor i korektor:
Mr Slavica GOSTIMIROVIĆ

Kompjuterska priprema:
Dragan KECMAN

Tiraž:
300

Štampa:
SZR „Grafičar” Doboj

© Visoka poslovno tehnička škola, Doboj, 2013.

ISBN 978-99955-712-8-3

PREDGOVOR

PREDGOVOR

Živimo u vremenu velikih promena u političkom i privrednom životu, što svakako utiče i na promene u ekonomskim shvatanjima. Rast interesovanja za znanjem iz oblasti ekonomije je posledica sve većeg prisustva tržišnih elemenata u poslovanju u privrednom sistemu zemalja u tranziciji, ali i zahtev i potreba poslovnog sveta da stekne određena ekonomska znanja. Velika konkurencija među preduzećima, ubrzane tehnološke promene, prisustvo inflacije, nestabilnost kamatnih stopa, ekonomska nesigurnost, promene poreske politike i slične pojave zahtevaju pažnju ekonomskih stručnjaka.

Cilj knjige „Uvod u ekonomiju“ je da pruži osnovna znanja o mikroekonomskim i makroekonomskim kategorijama na kojima se danas temelji ekonomska politika tržišnih privreda.

Knjiga je nastala kao rezultat dugogodišnjeg profesionalnog bavljenja ekonomskim pojavama, kako u teorijsko-nastavnom smislu, tako i u praktičnom pogledu. Povodom njenog objavljivanja mnogima dugujem zahvalnost za iskazanu podršku i pomoć. Pre svih to su prof. dr Srđan Milašinić i prof. dr Nataša Golubović, ali to su i studenti, kao i prijatelji iz poslovnog sveta, kolegice i kolege sa kojima radimo.

Beograd-Doboj

Decembar 2012

Autori

SADRŽAJ

PREGOVOR	5
PRVI DEO	
PREDMET I ISTORIJA EKONOMIJE	13
1.1. PREDMET I METOD EKONOMIJE	15
1.1.1. Pojam ekonomije	15
1.2. Osnovna ekonomska pitanja	17
1.3. Država i ekonomska aktivnost	20
1.4. Mikroekonomija i makroekonomija	24
1.5. Naučni metod u ekonomiji	25
1.6. Istorijska i statistička verifikacija ekonomskih zakonitosti	28
1.2. RAZVOJ EKONOMSKE MISLI	30
1.2.1. Nastajanje ekonomske misli	30
1.2.2. Srednji vek	32
1.2.7. Merkantilizam	33
1.2.8. Fiziokratizam	35
1.2.9. Klasična ekonomska misao	36
1.2.10. Marksistička ekonomska misao	38
DRUGI DEO	
EKONOMSKE ZAKONITOSTI I DRUŠTVENA REPRODUKCIJA	41
2.1. OPŠTI POJAM EKONOMSKIH ZAKONA	43
2.1.1. Ekonomske zakonitosti	43
2.1.2. Klasifikacija ekonomskih zakona	44
2.1.3. Osnovne karakteristike ekonomskih zakona	46
2.2. ELEMENTI DRUŠTVENE REPRODUKCIJE	47
2.2.1. Osnovne napomene o pojmu društvene reprodukcije	47
2.2.2. Proizvodnja	49
2.2.2.1. Pojam proizvodnje	49
2.2.2.2. Elementi proizvodnje	50
2.2.3. Raspodela	52
2.2.4. Razmena	54
2.2.5. Potrošnja	55
2.4. ROBNII PROMET PREMA TEORIJI VREDNOSTI	57
2.3.1. Različita polazišta teorije vrednosti	57
2.3.1.1. Klasična teorija vrednosti	57
2.3.1.2. Marksova teorija vrednosti	60
2.3.1.3. Teorija granične korisnosti	62
2.3.2. Razvoj oblika prometne vrednosti robe	64

2.3.3 Osnovna svojstva robe	66
TREĆI DEO	69
MIKROEKONOMIJA	71
3.1 TRŽIŠNI MEHANIZAM	71
3.1.1 Tržište	73
3.1.2 Transakcioni troškovi	73
3.1.3 Funkcije tržišta	75
3.1.4 Cene	76
3.1.5 Nesavršenost tržišta	77
3.2 PONUDA I TRAZNJA	77
3.2.1 Definisane ponude	79
3.2.2 Elastičnost ponude	81
3.2.3 Definisane tražnje	83
3.2.4 Elastičnost tražnje	83
3.2.4.1 Cenovna elastičnost tražnje	86
3.2.4.4 Dohodna elastičnost tražnje	86
3.2.4.5 Unakrsna elastičnost tražnje	87
3.2.5 Ravnotežna cena i ravnotežna količina	89
3.3 PONAŠANJE POTROŠAČA	89
3.3.1 Preferencije potrošača	91
3.3.2 Krive indiferentnosti	94
3.3.3 Budžetsko ograničenje	96
3.3.4 Otkrivena preferencija	98
3.3.5 Potrošačev izbor	98
3.3.6 Individualna i tržišna kriva tražnje	100
3.4 ANALIZA TROŠKOVA	100
3.4.1 Ukupni, fiksni i varijabilni troškovi	102
3.4.2 Prosečni i granični troškovi	105
3.4.4 Kriva dugoročnih troškova	106
3.4.5 Elastičnost ukupnih troškova	106
3.5 TEORIJA PROIZVODNJE	107
3.5.1 Funkcija proizvodnje	107
3.5.2 Tehnologija	110
3.5.3 Proizvodnja u kratkom roku	111
3.5.4 Proizvodnja u dugom roku	112
3.5.5 Optimalna proizvodnja	112
3.6 KONKURENTSKI POLOŽAJ PREDUZEĆA NA TRŽIŠTU DOBARA I USLUGA	114
3.6.1 Potpuna konkurencija	115
3.6.1.1 Tržište potpune konkurencije	115
3.6.1.2 Ravnoteža preduzeća u potpunoj konkurenciji	117
3.6.2 Monopol	119
3.6.2.1 Pojam monopola	119
3.6.2.2 Monopolska ravnoteža	121

3.6.3	Ograničena konkurencija	122
3.6.3.1	Pojam ograničene konkurencije	122
3.6.3.2	Pojedinačna ravnoteža preduzeća	123
3.6.4	Oligopol	124
3.7	PREDUZEĆE	126
3.7.1	Pojam i funkcije preduzeća	126
3.7.2	Oblici preduzeća	128
3.7.2.1	Klasifikacija preduzeća	128
3.7.2.2	Privredna društva	129
3.7.2.2.1	Pojam Privrednih društava	129
3.7.2.2.2	Forme privrednih društava	131
3.7.2.2.2.1	Ortačko društvo	131
3.7.2.2.2.2	Komanditno društvo	132
3.7.2.2.2.3	Društvo s ograničenom odgovornošću	133
3.7.2.2.2.4	Akcionarsko društvo	135
3.7.2.2.2.5	Likvidacija privrednog društva	138
ČETVRTI DEO		
MAKROEKONOMIJA		139
4.1	IZRAŽAVANJE REZULTATA DRUŠTVENE PROIZVODNJE	141
4.1.1	Pojmovno određenje makroekonomskih agregata	141
4.1.1.1	Društveni bruto proizvod	141
4.1.1.2	Društveni proizvod	142
4.1.1.3	Nacionalni dohodak	143
4.1.2	Merenje društvenog proizvoda	143
4.1.3	Nacionalni računi	145
4.1.4	147
	Nominalni, realni, potencijalni i stvarni društveni proizvod	147
4.2	PRIVREDNI RAST, PRIVREDNI RAZVOJ	148
4.2.1	CIKLIČNA KRETANJA	148
4.2.1	Privredni rast i razvoj	148
4.2.1.1	Pojam privrednog rasta i razvoja	148
4.2.1.2	Osnovni faktori privrednog rasta i razvoja	151
4.2.1.3	Tehnički progres i privredni razvoj	155
4.2.2	Privredni ciklusi	156
4.3	UKUPNA POTROŠNJA I STVARNI PROIZVOD	157
4.3.1	Stvarni proizvod i komponente ukupne potrošnje	157
4.3.1.1	Potrošnja domaćinstva	158
4.3.1.2	Investiciona potrošnja, državna potrošnja i neto izvoz	160
4.3.2	Kejnsov pristup ravnoteži	160
4.3.3	Kriva ukupne potrošnje	162
4.3.4	Koncept makroekonomske tržišne ravnoteže	163

4.4	AGREGATNA PONUDA I AGREGATNA TRAZNJA	164
4.4.1	Krive agregatne tražnje i agregatne ponude	164
4.4.2	Makroekonomska ravnoteža na tržištu dobara i usluga	168
4.4.3	Pomeranje krivih agregatne tražnje i agregatne ponude	170
4.5	NOVAC I FINANSIJSKE INSTITUCIJE	172
4.5.1	Novac	172
4.5.1.1	Pojam i istorijski razvoj novca	175
4.5.1.2	Funkcije novca	175
4.5.1.2.1	Novac kao mera vrednosti	176
4.5.1.2.2	Novac kao sredstvo prometa	177
4.5.1.2.3	Novac kao platežno sredstvo	178
4.5.1.2.4	Novac kao blago	179
4.5.1.2.5	Novac u funkciji svetskog novca	180
4.5.1.3	Novčani agregati	180
4.5.1.3.1	Teorijski koncept novčane mase	181
4.5.1.3.2	Definicija novčane mase u razvijenim zemljama i u Srbiji	184
4.5.1.4	Ukupna količina novca u opticaju	188
4.5.1.5	Vremenska vrednost novca	189
4.5.2	Finansijske institucije	189
4.5.2.1	Pojam i vrste finansijskih institucija	190
4.5.2.1.1	Centralna banka	191
4.5.2.1.2	Depozitne finansijske institucije	192
4.5.2.1.3	Nedepozitne finansijske institucije	193
4.5.2.1.4	Berze	194
4.5.3	Međunarodne finansijske institucije	196
4.6	INFLACIJA	196
4.6.1	Definisanje inflacije	198
4.6.2	Merenje inflacije	199
4.6.3	Vrste inflacije	201
4.7	Pojam i osnovne karakteristike nezaposlenosti	201
4.7.1.1	Pojam nezaposlenosti	203
4.7.1.2	Vrste nezaposlenosti	204
4.7.1.3	Prirodna nezaposlenost i Okunov zakon	205
4.7.2	Država i nezaposlenost	207
4.7.3	Konflikt odnosa između inflacije i nezaposlenosti	210
4.7.4	Filipsova kriva	211
4.8	MONETARNA POLITIKA	211
4.8.1	Pojam i instrumenti monetarne politike	214
4.8.2	Restriktivna i ekspanzivna monetarna politika	215
4.9	FISKALNA POLITIKA	215
4.9.1	Definisanje fiskalne politike	220
4.9.2	Ekonomski efekti fiskalne politike	222
4.9.2.1	Efekti fiskalne politike na ekonomski razvoj	222
4.9.2.2	Efekti fiskalne politike na redistribuciju	227

4.9.2.3 Efekti fiskalne politike na spoljnu trgovinu i platni bilans	230
4.9.3 Granica poreskog zahvatanja	234
4.9.4 Učinci oporezivanja	238
4.9.5 Prevaljivanje poreza	240
4.10 MONETARNA I FISKALNA POLITIKA U IS-LM MODELU	244
4.10.1 IS kriva	244
4.10.2 LM kriva	245
4.10.3 Ravnoteža IS i LM krivih	246
PETI DEO	
RASPODELA	249
5.1 KAPITAL I FINANSIJSKO TRŽIŠTE	251
5.1.1 Pojam i oblici kapitala	251
5.1.2 Profit	252
5.1.3 Zajmovni kapital i kamata	254
5.1.4 Finansijsko tržište	257
5.1.4.1 Pojam i karakteristike finansijskog tržišta	257
5.1.4.2 Klasifikacija finansijskog tržišta	259
5.1.4.2.1 Tržište novca	260
5.1.4.2.2 Tržište kapitala	261
5.1.4.2.3 Devizno tržište	262
5.2 ZEMLJIŠNA RENTA	262
5.3 TRAŽIŠTE RADNE SNAGE	264
5.3.1 Ponuda i tražnja za radnom snagom	264
5.3.3 Sindikat i kolektivno pregovaranje	266
DODATAK	271
SIVA EKONOMIJA	271
1. Pojam sive ekonomije	273
2. Obim sive ekonomije u zemljama u tranziciji i OECD-u	275
3. Siva ekonomija u Srbiji	277
3.1 Uzroci i uslovi koji pogoduju sivoj ekonomiji u Srbiji	277
3.1.1 Ekonomska kriza i privredna depresija	279
3.1.2 Nedorečenost zakonskih normi	282
4. Pojavni oblici sive ekonomije u Srbiji	284
Bibliografija	287

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Narodna i univerzitetska biblioteka
Republike Srpske, Baňa Luka

330(075.8)

МИЛОШЕВИЋ, Горан

Uvod u ekonomiju / Goran B. Milošević, Ladin
Gostimirović. - Doboј : Visoka poslovno tehnička
škola, 2013 (Doboј : Grafičar). - 292 str. ; 25 cm
: tabele, graf. prikazi

Tiraž 300. - Bibliografija: str. 287-290.

ISBN 978-99955-712-8-3

1. Гостимировић, Ладин [аутор]

COBISS.BH-ID 3578392